

ZUZANA CANDIGLIOTA ADVOKÁTKA

Ústavní soud ČR
Joštova 625/8
660 83 Brno

V Brně dne 12. 6. 2023

Stěžovatelka: **nezl.** [REDACTED] **nar.** [REDACTED]
bytem [REDACTED]

Zastoupena: Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, 602 00 Brno

Účastníci: 1) Městský soud v Praze, se sídlem Spálená 2, 112 16 Praha 2
2) Obvodní soud pro Prahu 7, se sídlem Ovocný trh 587/14, 112 96 Praha 1

Vedlejší účastníci: 1) Česká republika – Ministerstvo vnitra, IČO 00007064, se sídlem Nad Štolou 936/3, 170 34 Praha 7
2) Městys Choltice, IČO 00273643, se sídlem Pardubická 78, 533 61 Choltice

Ústavní stížnost

- proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2023, č. j. 68 Co 1/2023-431, a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 16. 9. 2022, č. j. 29 C 86/2016-393

Přílohy:

- dle seznamu na konci textu

ZUZANA CANDIGLIOTA | ADVOKÁTKA

IČ 03746933 | datová schránka by2wpca
Reg. číslo České advokátní komory 16127
Bankovní spojení 2200755319/2010

Burešova 615/6
602 00 Brno
Česká republika

+420 607 005 043
advokatka@candigliota.cz
www.candigliota.cz

I. Úvod

Stěžovatelka se touto ústavní stížností domáhá ochrany svých základních práv a svobod, k jejichž porušení došlo rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2023, č. j. 68 Co 1/2023-431, a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 16. 9. 2022, č. j. 29 C 86/2016-393. Tato rozhodnutí byla vydána v souvislosti s žalobou stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy vzniklé jí správními orgány v rámci správního řízení ohledně jejího zapsání do knihy narození a vydání rodného listu.

Napadenými rozhodnutími bylo zasaženo do práva stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy způsobené jí orgánem veřejné moci zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a do práva vlastnit majetek zaručeného čl. 11 odst. 1 Listiny. To vše ve spojení s porušením ochrany nejlepšího zájmu nezletilého dítěte zaručeného čl. 32 odst. 1 Listiny a práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

II. Popis rozhodných skutečností

Stěžovatelka podala spolu se svými rodiči a sestrou dne 20. 3. 2016¹ vůči Ministerstvu vnitra žalobu na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „OdpšK“). Nemajetková újma měla být způsobena nesprávným úředním postupem matričního úřadu Městse Choltice (dále jen „matriční úřad“) a následným jednáním Krajského úřadu Pardubického kraje (dále jen „krajský úřad“), a to jako důsledek odmítní vydat rodný list stěžovatelky, která se dne 10. 1. 2014 narodila mimo zdravotnické zařízení v rámci domácího porodu. Při podání žaloby bylo vycházeno z poznatků veřejné ochránkyně práv, která se situací zabývala ve svém šetření a závěrečné zprávě ze dne 5. 2. 2016, sp. zn. 1185/2014/VOP/MV, kde bylo poukázáno na řadu pochybení zmíněných správních orgánů a na až šikanózní jednání matričního úřadu.

Nesprávný úřední postup spočíval v jednání výše uvedených správních orgánů (zejm. matričního úřadu), které po dobu 20 měsíců od narození stěžovatelky odmítaly vydat její rodný list s odůvodněním, že nemají dostatečně prokázáno její narození, případně že nemají ověřeno, zda je tvrzená matka opravdu matkou stěžovatelky. Ačkoli otec stěžovatelky poskytl matričnímu úřadu všechny potřebné dokumenty, matriční úřad trval na tom, že z předložených dokumentů nejsou potřebné informace dostatečně jasné a vyžadoval předložení dalších podkladů.

Matriční úřad zápis stěžovatelky do knihy narození nejprve zamítl dne 17. 3. 2014, neboť ve věci nebyl dle jeho přesvědčení zjištěn stav věci, o němž by nebyly důvodné pochybnosti. Rodiče stěžovatelky se proti tomuto rozhodnutí odvolali ke krajskému úřadu, který rozhodnutí matričního úřadu dne 18. 7. 2014 zrušil a věc mu vrátil k novému rozhodnutí. Krajský úřad tento postup odůvodnil návrhem veřejné ochránkyně práv ze dne 19. 6. 2014 a nařídil, aby matriční úřad při novém projednání provedl důkazy ze spisu Orgánu sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu v Přelouči, vyslechl jako svědky některé občany Stojic, a případně i zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv, kteří dne 7. 5. 2014 s rodiči osobně jednali a stěžovatelku viděli. Matriční úřad provedl ve smyslu uvedeného další dokazování, avšak

---

¹ Žaloba jako taková nese ve svém textu omylem datum podání 20. 3. 2015, které následně převzaly i vyjádření účastníků řízení či soudní rozhodnutí. Jde nicméně o chybu v psaní. Ve skutečnosti byla žaloba podána v roce 2016 spolu s mimosoudním uplatněním škody a újmy u příslušného ministerstva, a to v návaznosti na zprávu o šetření veřejné ochránkyně práv ze dne 5. 2. 2016, sp. zn. 1185/2014/VOP/MV.

dne 12. 11. 2014 vydal usnesení, kterým řízení ve věci zápisu stěžovatelky do knihy narození přerušil do doby, než soud rozhodne o určení mateřství, ke kterému následně sám podal podnět k zahájení řízení. Rodiče se proti tomuto usnesení opět odvolali ke krajskému úřadu s tím, že současné podklady již k zápisu do knihy narození a vydání rodného listu postačují a postupem matričního úřadu tak dochází ke zbytečným průtahům. Bohužel, v odvolacím správním řízení rodiče stěžovatelky úspěšní nebyli a muselo se tak počkat na výsledek soudního řízení.

Okresní soud v Pardubicích nakonec dne 28. 5. 2015 určil, že rodiči shodně tvrzená matka je skutečně matkou narozené stěžovatelky. Výrok o určení mateřství nabyl právní moci dne 4. 8. 2015 a matriční úřad obdržel rozsudek dne 1. 9. 2015. Rodný list stěžovatelky byl vydán až dne 21. 9. 2015.

Stěžovatelka se proto na základě výše uvedeného před Obvodním soudem pro Prahu 7 (dále jako „soud prvního stupně“) domáhala jako „žalobkyně a)“ finančního zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu ve výši 340.000 Kč – z toho 176.800 Kč za jednotlivá dílčí pochybení správních orgánů a částky 163.200 Kč za nepřiměřenou délku správního řízení. Bylo namítáno, že matriční a krajský úřad svými četnými dílčími pochybeními v průběhu řízení způsobily, že stěžovatelce byla upřena základní práva vyplývající z čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, tedy právo na brzkou registraci, jméno a státní příslušnost a byla jí tím způsobena nemajetková újma. To vše při nedodržení čl. 32 Listiny, podle kterého má být nejlepší zájem dítěte předním hlediskem při jakémkoli rozhodování, které se nezletilého dítěte dotýká. U namítaných pochybení bylo do značné míry vycházeno z poznatků zprávy veřejné ochránkyně práv ze dne 5. 2. 2016, sp. zn. 1185/2014/VOP/MV.

Soud prvního stupně však ve svém prvním rozsudku ze dne 4. 12. 2019, č. j. 29 C 86/2016-203, dospěl k závěru, že k nesprávnému úřednímu postupu nedošlo a žalobu všech žalobců (včetně stěžovatelky) v plném rozsahu zamítl. Proti rozsudku bylo podáno odvolání, kterému Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) svým prvním rozsudkem ze dne 9. 12. 2020, č. j. 68 Co 247,248/2020-282, nevyhověl. Bylo uvedeno, že namítané vady správních orgánů je nutno podřadit pod odpovědnostní titul nezákonného rozhodnutí, neboť bezprostředně směřovaly k vydání správního rozhodnutí. Nebyla-li pak rozhodnutí správních orgánů pro jejich nezákonnost zrušena nebo změněna (zamítavé rozhodnutí matričního úřadu bylo zrušeno k řádnému opravnému prostředku rozhodnutím krajského úřadu a rozhodnutí matričního úřadu o přerušení řízení bylo k řádnému opravnému prostředku rozhodnutím krajského úřadu jako správné potvrzeno), nemohli se žalobci na základě tohoto odpovědnostního titulu domáhat svých nároků. Odvolací soud proto nárok stěžovatelky na poskytnutí zadostiučinění označil co do částky 176.800 Kč za nedůvodný. Nárok stěžovatelky pak neuznal ani co do zbývající částky 163.200 Kč za nepřiměřenou délku řízení, když s ohledem na skutkové okolnosti dovodil, že správní řízení neprobíhalo nepřiměřeně dlouho, případně že za jeho délku mohli sami rodiče stěžovatelky. Dovolání podala pouze nezletilá stěžovatelka.

O podaném dovolání rozhodl Nejvyšší soud svým rozsudkem ze dne 14. 2. 2022, č. j. 30 Cdo 2097/2021-322, kdy rozhodnutí obou nižších soudů ve vztahu ke stěžovatelce zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dovolání stěžovatelky bylo však shledáno důvodné pouze částečně, a to stran právního posouzení odpovědnostního titulu za jednotlivá dílčí pochybení správních orgánů ve vztahu k žalobnímu nároku v částce 176.800 Kč. Rozhodnutí nižších soudů ohledně zbývajícího žalobního nároku stěžovatelky ve výši 163.200 Kč stran nepřiměřené délky řízení v dovolacím přezkumu obstála. Nejvyšší soud pak v rámci právního posouzení odpovědnostního titulu nesouhlasil s tím, že by se všechen vytýkaný postup správních orgánů projevil v nějakém konečném rozhodnutí. Ve věci bylo totiž vydáno pouze jedno

zamítavé rozhodnutí, které bylo zrušeno, avšak část namítaných pochybení správních orgánů se v něm nepromítla, nebo se měla stát až po uvedeném rozhodnutí, kdy následně žádné další rozhodnutí již vydáno nebylo (protože konečné provedení zápisu do knihy narození a vydání rodného listu za správní rozhodnutí považováno není). U některých namítaných pochybení tak mohl být naplněn odpovědnostní titul nesprávného úředního postupu v obecném smyslu. Nejvyšší soud zároveň vytkl, že soudy nedostatečně odstranily neurčitost žaloby ohledně jednotlivých namítaných pochybení (shromažďování podkladů, podání podnětu Orgánu sociálně-právní ochrany dětí na provedení šetření v rodině, výhrůžky odebráním dětí krajským úřadem), kdy stěžovatelka uplatňovala souhrnně pouze jeden nárok ve výši 176.800 Kč, ačkoli šlo podle všeho o více nároků se samostatným skutkovým základem.

Stěžovatelka pak v návaznosti na rozsudek Nejvyššího soudu a výzvu soudu prvního stupně původní neurčitost svého žalobního nároku podáním ze dne 2. 5. 2022 odstranila. Upřesnila, že z celkové částky 176.800 Kč se jedná o částku 22.100 Kč za každé z osmi blíže rozepsaných dílčích pochybení správních orgánů. V intencích závěrů Nejvyššího soudu pak bylo v tomto ohledu stěžejní: pochybení matričního úřadu spočívající v nedůvodném přerušení správního řízení a podání podnětu na určení mateřství k Okresnímu soudu v Pardubicích; neoprávněný podnět matričního úřadu ze dne 15. 1. 2014 k Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) mající za důsledek několik sociálních šetření v rodině stěžovatelky; výhrůžka rodičům stěžovatelky ze strany zástupců krajského úřadu dne 28. 5. 2014 při ústním jednání ve věci.

Ve svém druhém rozsudku ze dne 16. 9. 2022, č. j. 29 C 86/2016-393, rozhodl soud prvního stupně tak, že žalobu stěžovatelky v částce 176.800 Kč opětovně zamítl. Uvedené rozhodnutí se z formálních důvodů postupně vyjadřuje ke všem z osmi jednotlivě namítaným pochybením, v novém řízení však byla důležitá tři výše uvedená dílčí pochybení, na která odkázal i Nejvyšší soud, a která mohla alespoň částečně zapříčinit jiný výsledek řízení. Proto je dále podrobně rozepsána pouze argumentace soudu prvního stupně k těmto třem namítaným pochybením. Pokud jde o přerušení správního řízení a podání podnětu k okresnímu soudu, pak matriční úřad dle soudu prvního stupně neměl až do určení mateřství Okresním soudem v Pardubicích postaveno na jisto, kdo je matkou stěžovatelky, a proto byl tento jeho postup za účelem zajištění dostatečných podkladů v celém svém rozsahu shledán za správný. Soud prvního stupně navíc uvedl, že matriční úřad podal pouze podnět k zahájení řízení o určení mateřství, přičemž bylo na příslušném okresním soudu, zda a jaké řízení bude zahájeno. Navíc to byli údajně jen a pouze rodiče stěžovatelky, kvůli komu bylo vlastně řízení o určení mateřství nutné. Ke vztahu mezi matričním úřadem a OSPOD soud prvního stupně uvedl, že matriční úřad mohl k rozhodnutí užít všech důkazních prostředků, které byly vhodné ke zjištění stavu věci, a které nebyly získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Matriční úřad tak podnět k OSPOD učinit mohl a OSPOD v podstatě musel šetření poměrů v rodině provést a informace o rodině takto získané matričnímu úřadu poskytnout. Soud prvního stupně k tomu dále uvedl, že i kdyby se prokázalo, že se z tohoto důvodu začaly ostatní osoby stěžovatelce a její rodině vyhýbat, byla stěžovatelka natolik nízkého věku, že by si to stejně neuvědomovala. K výhrůžce úředních osob krajského úřadu směřující k dalšímu nahlášení rodiny k OSPOD soud prvního stupně konstatoval, že toto nebylo prokázáno, resp. že se jednalo toliko o subjektivní pocit rodičů. I zde bylo zopakováno, že pokud by se tak skutečně stalo, byla stěžovatelka ve věku, kdy to nemohla vnímat jakkoli úkorně. Soud prvního stupně závěrem shrnul, že byl mezi účastníky řízení de facto spor pouze ohledně toho, zda matriční úřad postupoval při zjišťování skutkového stavu a shromažďování podkladů správně či nikoliv. I kdyby však k pochybením, případně k některým z nich, došlo, promítla by se taková pochybení v konečném rozhodnutí. Žádné ze správních rozhodnutí však nesplňuje definici odpovědnostního titulu nezákonného rozhodnutí dle § 8 odst. 1 nebo 2 OdpšK.

Nejenže tak stěžovatelce žádná újma vzhledem k jejímu věku nevznikla, ale objektivně vzato ani dle soudu prvního stupně vzniknout nemohla, když neexistuje žádné nezákonné rozhodnutí.

Stěžovatelka podala proti rozsudku co do částky 66.300 Kč (tj. tři dílčí pochybení a každé z nich oceněné částkou 22.100 Kč) odvolání, ve kterém primárně uvedla, že soud prvního stupně opětovně odvíjí výsledek žaloby od odpovědnostního titulu nezákonného rozhodnutí, ačkoli dal Nejvyšší soud jasně najevo, že se minimálně dvě dílčí pochybení k žádnému správnímu rozhodnutí pojit nemohou a u třetího není jasné, jaké konkrétní správní rozhodnutí soud prvního stupně na mysli (resp. v jakém správním rozhodnutí by se mělo takové pochybení dle něho promítnout). V rozhodnutí se jen okrajově objevují dílčí části odůvodnění směřující k odpovědnostnímu titulu nesprávného úředního postupu. Stěžovatelka tak označila celý rozsudek a jeho odůvodnění za zmatené a nejednoznačné, neboť není zcela zřejmé, které z namítaných jednání soud podřadil pod který odpovědnostní titul. U otázky nedůvodného podání podnětu matričním úřadem k okresnímu soudu na určení mateřství stěžovatelka zdůraznila nelogičnost, kdy nejprve došlo k přerušení správního řízení a až následně došlo k podání příslušného podnětu. Dále s odkazem na závěry veřejné ochránkyně práv opětovně uvedla, že takový postup nebyl potřebný a k vydání rodného listu postačovaly do té doby matričním úřadem nashromážděné důkazy. Nadto z tehdejšího odvolacího řízení před Krajským soudem v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích vyplynulo, že na celém soudním řízení o určení mateřství měli podíl nejen rodiče, ale svým postupem právě i správní orgány. Nelze tak slovy soudu prvního stupně tvrdit, že za vše mohli jen a pouze rodiče stěžovatelky, čemuž měla dle soudu prvního stupně odpovídat i povinnost v řízení o určení mateřství platit soudní poplatek a náhradu nákladů řízení – právě krajský soud totiž tuto povinnost v odvolacím řízení z výše uvedeného důvodu (spoluodpovědnost správních orgánů) zrušil. Ve vztahu k dílčímu pochybení spočívajícímu v podání podnětu matričním úřadem dne 15. 1. 2014 k OSPOD stěžovatelka opětovně odkázala na závěry veřejné ochránkyně práv a její právní výklad, že k takovému postupu neměl matriční úřad důvod, když se nejednalo o ohrožené dítě, přičemž OSPOD může nadto podávat informace o rodině pouze tehdy, pokud má rodinu již ve své evidenci. Tedy že je nepřijatelné, aby OSPOD teprve na základě požadavku jiného správního orgánu začal informace získávat a posléze dožadujícím správnímu orgánu i zasílat. Za normálních okolností by tak OSPOD ve věci nekonal, a to minimálně až do listopadu 2014, kdy již musel konat s ohledem na zahájené soudní řízení o určení mateřství. Stejně tak bylo upozorněno i na to, že daný podnět k OSPOD ze dne 15. 1. 2014 matriční úřad ve svém spisu dokonce ani písemně neeviduje. Závěrem stěžovatelka stran svého věku s odkazem na judikaturu uvedla, že ochrana přísluší i osobám, které pro svůj věk nebo psychický stav nejsou schopny újmu chápat, a proto je argumentace soudu prvního stupně v tomto ohledu irelevantní.

V rámci ústního jednání před odvolacím soudem pak stěžovatelka doplnila, že přiznání nákladů řízení vedlejšímu účastníkovi je v rozporu s dobrými mravy. Nejenže tyto náklady nebyly účelně vynaložené, ale stěžovatelka proti vedlejšímu účastníkovi žalobu ani nepodávala a počítala tak v případě svého neúspěchu jen s náklady řízení vůči žalovanému ministerstvu, které se pohybují daleko pod náklady nárokoványými vedlejším účastníkem zastoupeným advokátem.

O odvolání rozhodl Městský soud v Praze svým celkově druhým rozsudkem ze dne 1. 3. 2023, č. j. 68 Co 1/2023-431, a rozsudek soudu prvního stupně o věci samé co do částky 66.300 Kč potvrdil, jeho výrok o náhradě nákladů změnil tím, že upravil výpočet, výši a místo placení nákladů a současně stěžovatelce uložil nahradit žalované a vedlejšímu účastníkovi náklady odvolacího řízení. K prvnímu ze tří stěžovatelkou namítaných pochybení odvolací soud uvedl, že podání podnětu matričním úřadem k Okresnímu soudu v Pardubicích na určení mateřství je spojeno s usnesením matričního úřadu o

přerušeni správního řízení. Podání podnětu se tak promítlo v daném usnesení, takže v úvahu přichází pouze odpovědnostní titul nezákonného rozhodnutí. Jestliže však toto usnesení v rámci odvolacího správního přezkumu obstálo a bylo krajským úřadem potvrzeno, pak zde žádné nezákonné rozhodnutí není a žalobní nárok proto v tomto ohledu není důvodný. Přesto odvolací soud doplnil, že by se nemohlo jednat ani o nesprávný úřední postup, protože teprve v řízení o určení mateřství byli rodiče aktivní, poskytli potřebnou součinnost a podařilo se tak zjistit skutkový stav do té podoby, aby ve věci mateřství nebyly důvodné pochybnosti. U druhého dílčího pochybení ohledně podání podnětu matričním úřadem k OSPOD odvolací soud souhlasil se závazným právním názorem Nejvyššího soudu, že toto již obecně vzato spadá pod odpovědnostní titul nesprávného úředního postupu. Dle odvolacího soudu se však o nesprávný úřední postup nejednalo, protože žádný právní předpis nebránil, aby se matriční úřad obrátil s žádostí o informace na OSPOD, byť ve formě podnětu. Úkolem a povinností matričního úřadu totiž bylo učinit zjištění z jakýchkoliv možných důkazů, jen s tou limitací, aby jejich získání nebylo v rozporu s právními předpisy, což odvolací soud v tomto případě neshledal. Pokud jde o to, že o podnětu chybí zápis ve správním spisu, pak toto nebylo dle odvolacího soudu v žalobě namítáno jako samostatný nesprávný úřední postup, za který by bylo nárokováno odškodnění, a proto se touto skutečností dále nezabýval. Poslední třetí dílčí nárok ohledně výhružky ze strany krajského úřadu poté také obecně vzato spadal pod odpovědnostní titul nesprávného úředního postupu. Podle odvolacího soudu by však byl důvodný pouze tehdy, pokud by se výhružka úředníků odebráním dětí skutečně prokázala, což se nestalo. Přestože rodiče stěžovatelky jednání úředníků za výhružku mohli subjektivně pociťovat, k vyhovění žalobnímu nároku to nestačí. Co se týče náhrady nákladů řízení, tak si všichni žalobci (včetně stěžovatelky) dle odvolacího soudu měli a mohli být vědomi možné povinnosti k jejich náhradě a jistě tato možnost byla či měla být zvažována i opatrovnickým soudem při posouzení, zda je namíste podání žaloby za stěžovatelku schválit. Vstup vedlejšího účastníka do řízení přitom je podle odvolacího soudu jeho právem, kdy tento vzhledem ke své velikosti ani neměl dostatečné personální právní obsazení. Bylo tak údajně zcela legitimní, že ho v nynějším odškodňovacím řízení zastupoval advokát, když soudní řízení pro složitost nelze srovnávat s šetřením veřejné ochránkyně práv, kde vedlejší účastník zastoupení advokátem neměl. Všechny náklady vedlejšího účastníky potom byly podle odvolacího soudu účelné. Odvolací soud tak pouze moderoval výši nákladů řízení, která byla soudem prvního stupně spočítána chybně, jinak však náhradu nákladů úspěšné žalované i vedlejšímu účastníkovi přiznal.

Rozhodnutí odvolacího soudu bylo právní zástupkyní stěžovatelky doručeno dne 12. 4. 2023, a to s poučením, že proti němu není přípustné dovolání.

III. Přípustnost ústavní stížnosti a lhůta pro její podání

Stěžovatelka má za to, že v řízení, jehož byla účastníkem, došlo k porušení jejích základních práv a svobod zaručených ústavním pořádkem České republiky ve smyslu ust. § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. V tomto ohledu bylo rozhodnuto o jejích právech a povinnostech, protože je aktivně legitimována k podání ústavní stížnosti.

Podle § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu, musí být ústavní stížnost podána ve lhůtě dvou měsíců ode dne doručení rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon stěžovateli k ochraně jeho práv poskytuje. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2023, č. j. 68 Co 1/2023-431, byl stěžovatelce doručen prostřednictvím její právní zástupkyně dne 12. 4. 2023 a žádné další zákonné procesní prostředky nápravy (vyjma ústavní stížnosti) nemá.

Stěžovatelka je proto na základě výše uvedeného toho názoru, že je ústavní stížnost přípustná a podána včas.

IV. Zásah do práva na náhradu nemajetkové újmy způsobené orgánem veřejné moci zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny ve spojení s porušením ochrany nejlepšího zájmu nezletilého dítěte ve smyslu čl. 32 odst. 1 Listiny a práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny

Z ustanovení čl. 36 odst. 3 Listiny vyplývá jednoznačné ústavní právo dotčené osoby na náhradu škody (či nemajetkové újmy) způsobené jí nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Samotná právní úprava odpovědnosti státu za škodu tedy vychází přímo z Listiny. Spravedlivé dovození odpovědnosti státu za jím způsobenou škodu či újmu, která je považována za odpovědnost objektivní, je ve smyslu citovaného článku považována za prostředek k udržování důvěry občanů v právo.² Zvláštní zákon v podobě OdpŠk sice dle čl. 36 odst. 4 Listiny konkretizuje podmínky a podrobnosti uplatňování daných práv, avšak takový zákon (podústavní právní předpis) nemůže samotný nárok vyplývající z Listiny anulovat (negovat), byť pouze v jeho dílčím aspektu. Zákonu v podobě OdpŠk je tak svěřena toliko úprava podmínek a podrobností realizace již ústavně zakotveného materiálního práva, které vychází z principu ochrany práv každého, kdo byl jednáním státu (orgánů veřejné moci) poškozen. Toto musí respektovat i soudy, které aplikaci a interpretaci OdpŠk provádějí.³ Ústavní soud proto ve své judikatuře zastává materiální náhled na splnění podmínek odpovědnosti státu za škodu a v konkrétních odůvodněných případech odpovědnostního titulu nezákonného rozhodnutí dokonce připouští, že dotčené rozhodnutí nemusí být zrušeno či změněno.⁴

Okolnosti případu a jednání obecných soudů, kterým byl její žalobní nárok v celém rozsahu zamítnut, proto stěžovatelka z pohledu zmíněných kritérií považuje za skutečně extrémní a vymykající se zcela smyslu a účelu dané právní úpravy mající za cíl reparovat pochybení veřejné moci.

Stěžovatelka přitom podala danou žalobu právě s ohledem na závěry veřejné ochránkyně práv prezentované v její zprávě o šetření ze dne 5. 2. 2016, sp. zn. 1185/2014/VOP/MV. Ve zprávě se sice uvádí, že určitý díl viny leží na straně rodičů stěžovatelky, zároveň však dovedla, že se do značné míry na vzniklé situaci svým tvrdohlavým až šikanózním způsobem podílely i rozhodující správní orgány, zejména matriční úřad. Právě to nakonec iniciovalo všechny žalobce, včetně stěžovatelky, k podání předmětné žaloby. Je přitom nezpochybnitelné, že subjekt veřejného ochránce práv disponuje takovým povědomím o dané právní problematice, prvkem nestrannosti a potřebným mandátem, aby svoji případnou kritiku orgánů státu (veřejné moci) vyslovil nahlas. Ostatně zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ukládá takovému ochránci působit k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností, a tím přispívat k ochraně základních práv a svobod. Tak se také v citované zprávě o šetření, kde veřejná ochránkyně práv své výtky ve vztahu k postupu správních orgánů také náležitě odůvodnila, stalo.

² Analogicky náleží Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 529/09.

³ Náleží Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2023, sp. zn. III. ÚS 3319/22, odst. 21-22.

⁴ Tamtéž, odst. 24.

Podle čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte je každé dítě registrováno ihned po narození a má mj. od narození právo na jméno a na státní příslušnost. Základní požadavky z toho vyplývající lze pro matriční praxi dle veřejné ochránčyně práv interpretovat tak, že narození má být do matriční knihy zapsáno a rodný list vydán co nejdříve od narození. Pakliže tedy novela zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, zavedla pro domácí porody bez lékařského ošetření nutnost doložení „dalších dokladů potřebných k prokázání skutečnosti, že matkou dítěte je žena, která je porodila“, pak je třeba tento požadavek interpretovat ústavně konformním výkladem. Přitom i ona v tomto ohledu poukázala na důvodovou zprávu k novele, že tato měla zabránit podezřením z trestné činnosti obchodování s dětmi, což nebyl projednávaný případ stěžovatelky. Samotný domácí porod mimo zdravotnické zařízení a nedoložení potvrzení o lékařském poporodním vyšetření matky či dítěte, jak se matriční úřad dožadoval, přitom nejsou okolnostmi, které by dle veřejné ochránčyně práv svědčily o ohrožení dítěte a tedy i odůvodňovaly jakékoli podání podnětu na rodinu k OSPOD. Na to veřejná ochránčyně práv navázala konstatováním, že *„Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen poskytnout správnímu orgánu informace potřebné pro správní řízení, jestliže je získal v rámci své předchozí činnosti, nikoliv provádět v rodině šetření na žádost správního orgánu“*. Tento právní názor je však v příkrém rozporu s tvrzením soudu prvního stupně i soudu odvolacího, že matriční úřad takový podnět mohl učinit a informace mohl jako získané v souladu s právními předpisy i použít.

K tomu stěžovatelka dodává, že i kdyby byl skutečně postup matričního úřadu na první pohled formálně vzato shledán za souladný s právními předpisy – tedy že žádný zákon nezakazuje matričnímu úřadu podat k OSPOD podnět a operovat s následně získanými informacemi – způsob, jakým si matriční úřad informace získal, byl bezpochyby účelovou interpretací či obcházením právní úpravy. O tom bezpochyby svědčí i odůvodnění veřejné ochránčyně práv, která se proti takovému postupu v praxi ohradila.

Stejně tak nemůže stěžovatelka ve shodě s veřejnou ochránčyní práv souhlasit s právním názorem krajského úřadu a obecnými soudy odůvodňující nutnost dalšího obstarávání podkladů v rozsahu, který krajský úřad požadoval, neboť byl pro účely zapsání stěžovatelky do knihy narození a vydání rodného listu nadbytečný a celou situaci pouze prodlužoval. Přesto, pokud k doplnění dokazování matričním úřadem nakonec přeci jen došlo, rozhodně nelze souhlasit s tím, že na základě takto provedeného doplnění údajně skutkový stav k zápisu do knihy narození a vydání rodného listu stále nepostačoval, a proto matriční úřad své správní řízení musel přerušit a podat podnět na určení mateřství k okresnímu soudu. Právě i tento postup byl veřejnou ochránčyní práv nepřímě označen za šikanózní a nedůvodný. Přesto i zde zaujaly obecné soudy v odškodňovacím řízení postoj jiný, a to zcela nelogický. Už jen proto, že matriční úřad nejprve správní řízení svým usnesením přerušil a daný podnět na určení mateřství učinil až poté, tedy v opačném postupu než by z logiky věci přicházelo v úvahu. Matriční úřad se nadto nemohl spoléhat na to, jak okresní soud s daným podnětem naloží a zda řízení o určení mateřství vůbec zahájí. Okresní soud koneckonců nemusel v případě nedůvodnosti podnětu matriční úřad ani zpětně vyrozumět, takže správní řízení mohlo být přerušeno na neurčitě dlouhou dobu. Co je ale důležitější, obecné soudy se v tomto ohledu v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny vůbec nezabývaly, zda shodně s tvrzením veřejné ochránčyně práv mohly do té doby nashromážděné důkazy skutečně postačovat k provedení zápisu a vydání rodného listu, aniž by muselo dojít k přerušování správního řízení a vyčkání na soudní rozhodnutí o určení mateřství. Obecné soudy si tak dle stěžovatelky svoji práci nepřipustně zjednodušily a s argumentací stěžovatelky se vůbec nevypořádaly. Naopak, obecné soudy se této právní problematice šalamounsky vyhnuly odůvodněním, že ať už byla důkazní situace před matričním úřadem v dané době ve správním řízení jakákoli, po proběhlém soudním řízení o určení mateřství byl skutkový stav průkaznější než předtím. To je sice pravdou, avšak ničeho to nemění na zodpovězení kruciólní právní

otázky, zda bylo přerušeno řízení opravdu nezbytně nutné a zda k zapsání do knihy narození a vydání rodného listu skutečně nepostačovaly důkazy nashromážděné ve správním řízení (jak upozorňovala veřejná ochránkyně práv). Dle stěžovatelky je to jako tvrdit, že obsah pohonných hmot v nádrži automobilu sice mohl stačit k jeho nastartování, ale pokud se matriční úřad obrazně řečeno rozhodl startování odložit a pomocí řízení o určení mateřství počkat na dotankování plné nádrže, nelze mu nic vytýkat. Takto však právo nefunguje, neboť správní orgány musejí postupovat hospodárně a tak, aby do práv účastníků zasahovaly co nejméně a výsledek v podobě vydání rodného listu zbytečně neoddalovaly. Pokud tedy soudy nepřezkoumají onen pomyslný obsah nádrže v době přerušeno správního řízení (zda tehdy nashromážděné důkazy k vydání rodného listu postačovaly), nemohou s jistotou říct, zda byl postup matričního úřadu v podobě přerušeno řízení a podání podnětu správným úředním postupem či nikoli.

V tomto ohledu pak stěžovatelka upozorňuje na přepjatě formalistické pojetí problematiky odpovědnostního titulu. Tedy že se v případě podání podnětu k okresnímu soudu na určení mateřství a přerušeno správního řízení jednalo o odpovědnostní titul nezákonného rozhodnutí, kdy usnesení nebylo pro nezákonnost zrušeno. Jak uvedeno výše, podnět k okresnímu soudu se nemohl fakticky promítnout v obsahu předmětného usnesení, pakliže mu usnesení o přerušeno správního řízení předcházelo. Stěžovatelka tak trvá na tom, že dané pochybení mělo být posouzeno odpovědnostním titulem nesprávného úředního postupu, k čemuž se pojí výše uvedená argumentace. Za druhé je nutno zopakovat materiální pojetí práva na náhradu škody zaručeného čl. 36 odst. 3 Listiny, kdy u takového odpovědnostního titulu a uznání žalobního nároku není nezbytně nutné (pokud by se přeci jen o odpovědnostní titul nezákonného rozhodnutí jednat mělo), aby bylo takové usnesení (usnesení o přerušeno správního řízení) pro jeho nezákonnost nejprve zrušeno.⁵ Není se totiž čemu divit, že právě krajský úřad postup matričního úřadu jako jeho nadřízený orgán v rámci odvolacího správního řízení posvětil, když se očividně dostal do názorového sporu s veřejnou ochránkyní práv a když právě jeho úředníci činili na rodiče nátlak, který tito považovali za výhrůžku. Rodičům bylo prakticky znemožněno prokázat nezákonnost správního rozhodnutí o přerušeno řízení, když nadřízený krajský úřad kryl úřad jemu podřízený a správní žaloba v dané době byla neúčelná, protože soudní řízení o určení mateřství již bylo zahájeno. Za takové situace není na místě, aby obecné soudy v odškodňovacím řízení dle OdpŠk trvali na tom, že by k vyhovění žaloby muselo být usnesení o přerušeno řízení nejprve pro jeho nezákonnost zrušeno. Jak totiž vysvětleno, toto nebylo s ohledem na skutkové okolnosti a názorový střet správních orgánů s Veřejnou ochránkyní práv v moci stěžovatelky a jejích rodičů.

Kromě naznačených jednání správních orgánů se však Veřejná ochránkyně práv ve své citované zprávě kriticky vyjádřila i k dalším jednáním matričního a krajského úřadu, která označila za pochybení či za chybný výklad platné právní úpravy. Počinání obecných soudů, které stěžovatelku následně donutily své námitky rozčlenit do jednotlivých žalobních nároků, aby je poté s odkazem na formální požadavky OdpŠk zamítly, shledává stěžovatelka za přepjatě formalistické a nabourávající právě ono materiální pojetí ústavně zaručené práva ve smyslu čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny.

Stejně tak je naprosto lichý argument soudu prvního stupně, že i kdyby byly žalobní námitky stěžovatelky z hlediska toho kterého odpovědnostního titulu správné, tedy dílčí jednání správních orgánů označena za nesprávný úřední postup, chybí příčinný následek, protože stěžovatelka byla velmi nízkého věku a žádná újma jí vzniknout nemohla. Tedy proto, že celou situaci s opožděným vydáním rodného listu a

---

⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2023, sp. zn. III. ÚS 3319/22, odst. 24.

problematického průběhu správního řízení a jeho důsledků nemohla stěžovatelka vnímat a pociťovat. Jedná se o nepřipustné vyloučení dětí nízkého věku z náhrady škody a nemajetkové újmy. Podobný argument by z obdobných satisfakčních nároků obecně vylučoval například všechny děti do 2 let věku, které si pro svůj věk a rozumovou vyspělost nemohou plně uvědomit důvod vzniku problematické situace a jejích důsledků a dopadů do své osobní sféry. Jak stěžovatelka uváděla již ve svém odvolání, ani nízký věk stěžovatelky nemůže znamenat jedné ze zákonných podmínek nároku na satisfakci. Důležité je v těchto sporech objektivní posouzení nároku z hlediska běžného člověka či z hlediska nazírání společnosti. I soudní judikatura proto dovodila, že je irelevantní, zda si žalobce vzhledem ke svému věku či duševnímu stavu plně uvědomuje nemajetkovou újmu, protože ochrana v tomto smyslu přísluší i osobám, které pro svůj věk nebo psychický stav nejsou schopny újmu chápat.⁶ Soudy by tak měly primárně hodnotit objektivní způsobilost zásahu danou újmu způsobit. Objektivita způsobilosti proto vylučuje, aby kritérium újmy bylo hodnoceno podle psychického stavu člověka, kterému bylo zasaženo do jeho práv. Nadto újma může spočívat nejen ve faktickém porušení osobnostních práv, ale již v jejich pouhém ohrožení. Přestože odvolací soud onu nepřiléhavou argumentaci ve vztahu k věku nezletilé výslovně nepoužil, vzhledem k tomu, že je navrhováno zrušení rozhodnutí obou stupňů soudní soustavy, musí danou problematiku stěžovatelka uvést i v této ústavní stížnosti.

Pokud jde dále o argument odvolacího soudu, že námitka chybějícího zápisu o podání podnětu matričním úřadem, který nebyl jako úkon matrikářky zaznamenán do správního spisu, nebyla učiněna jako samostatný nesprávný úřední postup, považuje stěžovatelka tento výklad za přepjatě formalistický. Stěžovatelka řádně uplatnila náhradu újmy za postup matričního úřadu spojený s podáním podnětu k OSPOD, přičemž otázka chybějícího záznamu podnětu ve správním spisu matričního úřadu je otázkou s tím úzce související, ba co více, problematiku podání podnětu prohlubující, když poodhaluje širší souvislosti celého problematického a nedůvodného postupu. Tvrdit proto, že aby se touto námitkou soud zabýval, musela by stěžovatelka ještě více rozčlenit svůj žalobní nárok na další dílčí pochybení matričního úřadu, je přepjatě formalistické v rozporu s výkladem žalobního nároku ústavně konformním výkladem, a pouze dokládá, že soudy jednoduše nechtěly stěžovatelce vyhovět za každou cenu.

Obecné soudy měly dle stěžovatelky kromě výše uvedených argumentů pamatovat při svém rozhodování zejména na to, že je v daných okolnostech nutno posuzovat i nejlepší zájem nezletilého dítěte. Ten jakožto přední hledisko rozhodování dle Úmluvy o právech dítěte ve své judikatuře dlouhodobě zdůrazňuje i Ústavní soud.⁷ Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte je třeba vzít do úvahy následující zájmy: zachování rodinného prostředí a navázaných vztahů, ochrana soukromého a rodinného života, péče, ochrana a bezpečí dítěte, zvláštní zranitelnost dítěte a právo dítěte na zdraví.⁸ Přestože není nejlepší zájem dítěte právními předpisy blíže vymezen, obecný komentář Výboru pro lidská práva č. 14 ze dne 29. 5. 2013 k tomu uvádí následující: „*Koncept nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním*

⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2010, sp. zn. II. ÚS 1174/09, ve spojení s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007, nebo ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5021/2008.

⁷ Viz např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02; ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09; ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3305/13; ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13; ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10; ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16.

⁸ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte*. Liga lidských práv, 2016, s. 12 a násl. ISBN 978-80-87414-26-2. Dostupné z: <https://llp.cz/wp-content/uploads/Prakticky-pravni-pruvodce-nejlepsim-zajmem-ditete.pdf>.

poměrům, situaci a potřebám. V rámci individuálních rozhodnutí musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte“. Podle autoritativního výkladu Výboru pro práva dítěte poté platí, že „vždy, když je činěno rozhodnutí s dopadem na konkrétní dítě ... musí rozhodovací proces zahrnovat posouzení možného dopadu (negativního nebo pozitivního) rozhodnutí na dotčené dítě ... z odůvodnění rozhodnutí musí být patrné, že [nejlepší zájem dítěte] byl vzat v potaz“.⁹ Jinými slovy, v nejlepším zájmu dítěte v konkrétní situaci bude vždy takové opatření, které je z hlediska zachování všech jeho práv nejšetrnější a nezasahuje z důvodu ochrany jednoho práva dítěte do jeho jiného práva ve vyšší míře, než je nezbytně nutné ke splnění sledovaného účelu.¹⁰

Ústavní soud se ve své judikatuře ke konceptu nejlepšího zájmu dítěte opakovaně podrobně vyjadřoval. Jedná se například o nálezy Ústavního soudu ze dne 31. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 2344/18. Zdůraznil přitom trojí význam ustanovení čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, jak jej připomíná Výbor pro práva dítěte. Zaprvé jde o (hmotné) právo dítěte na to, aby jeho nejlepší zájem byl předním hlediskem při jakékoliv činnosti jej se týkající. Zadruhé z něj vyplývá základní interpretační princip pro všechny orgány veřejné moci v případech, kdy se jejich činnost dotýká dětí. Je-li proto možné interpretovat právní předpis vícero způsoby, je třeba zvolit ten, který nejefektivněji naplňuje a podporuje nejlepší zájem dítěte. Zatřetí pak uvedené zakládá i procesní požadavky. Při jakémkoli rozhodování dotýkajícím se dítěte je třeba posuzovat a určit jeho nejlepší zájem a hodnotit možný dopad rozhodnutí na dané dítě. Tyto úvahy se musí promítnout i do odůvodnění přijatého rozhodnutí, z něž musí být zřejmé, že nejlepší zájem dítěte byl skutečně předním hlediskem při rozhodování a musí v něm být vyloženo, co příslušný orgán považoval za nejlepší zájem dítěte, na základě jakých kritérií k tomuto závěru dospěl a případně jak byl nejlepší zájem dítěte poměřován s dalšími důležitými zájmy či právy.

V nejlepším zájmu stěžovatelky pak očividně byla brzká registrace v podobě jejího zápisu do knihy narození a vydání rodného listu, aniž by bylo správní řízení zbytečně prodlužováno, a to například právě přerušováním správního řízení, neurčitým vyžadováním dalších potřebných dokladů apod. Obdobně je nutno nejlepší zájem dítěte interpretovat i ve vztahu k odškodňovacímu řízení dle OdpŠk, kde se stěžovatelka za pochybení správních orgánů výslovně konstatovaná i Veřejnou ochránkyní práv v dobré víře dožadovala přiměřeného a spravedlivého zadostiučinění, které jí obecné soudy svým tendenčním výkladem právní úpravy a uplatněných žalobních námitek odepřely.

V. Zásah do práva vlastnit majetek zaručeného čl. 11 odst. 1 Listiny ve spojení s porušením ochrany nejlepšího zájmu nezletilého dítěte zaručeného čl. 32 odst. 1 Listiny a práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny

Tento bod směřuje v návaznosti na výše uvedené co do otázky nákladových výroků obecných soudů, kdy byla stěžovatelce jakožto neúspěšnému účastníkovi uložena povinnost platit žalované a vedlejšímu účastníkovi na straně žalované plnou náhradu nákladů řízení. Ačkoli samotný spor o nákladech řízení většinou nedosahuje intenzity hodné přezkumu Ústavním soudem, i rozhodnutí o nákladech řízení může mít vzhledem k okolnostem případu citelný dopad do majetkové sféry. V tomto ohledu zejména proto,

⁹ Viz Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 14 – o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem z 29. 5. 2013, CRC/C/GC/14, § 6, obdobně § 29).

¹⁰ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte*. Liga lidských práv, 2016, s. 9. ISBN 978-80-87414-26-2. Dostupné z: <https://llp.cz/wp-content/uploads/Prakticky-pravni-pruvodce-nejlepsim-zajmem-ditete.pdf>.

že povinnost hradit náklady řízení byla formálně vzato uložena nezletilé stěžovatelce, a to za stavu, kdy takovou povinnost nebylo možno při podávání žaloby (ve vztahu k vedlejšímu účastníkovi) předvídat.

Rozhodování o nákladech řízení je nepochybně nedílnou součástí soudního řízení jako celku, a proto i na tuto část řízení dopadají postuláty práva na soudní ochranu a řádně vedeného soudního řízení. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud, když uvedl, že „i v případě rozhodování o náhradě nákladů řízení je třeba přihlížet ke všem okolnostem věci, které mohou mít vliv na stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení, jež účastník vynaložil k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Úkolem obecného soudu proto není pouze mechanicky rozhodnout o náhradě podle výsledku sporu, nýbrž vážít, zda tu neexistují další rozhodující okolnosti mající podstatný vliv na přiznání či nepřiznání náhrady účelně vynaložených nákladů ... Ústavní soud přitom připomíná, že při zkoumání existence důvodů hodných zvláštního zřetele je třeba přihlížet ke všem okolnostem konkrétní věci, přičemž je dána relativně široká míra uvážení soudu ... Je tak nutno uvážit majetkové, sociální a osobní poměry v řízení neúspěšného účastníka řízení, stejně jako poměry účastníka úspěšného a to, jak by se případné rozhodnutí podle § 150 občanského soudního řádu dotklo jeho majetkových poměrů; a dále pak i okolnosti, které vedly k soudnímu uplatnění nároku“.¹¹

Jak již bylo uvedeno, stěžovatelka při podání žaloby dle OdpŠk vycházela v rámci své dobré víry z celé řady zjištěných pochybení matričního i krajského úřadu konstatovaných Veřejnou ochránkyní práv v její zprávě ze dne 5. 2. 2016, sp. zn. 1185/2014/VOP/MV. Žaloba byla zároveň podávána pouze vůči odpovědnému Ministerstvu vnitra, nikoli proti matričnímu úřadu Městyse Choltice. V řízení dle OdpŠk není běžné, aby se konkrétní podřízená organizační složka (v tomto případě matriční úřad, resp. obec) zapojila do soudního řízení vedeného proti konkrétnímu ministerstvu. Stěžovatelkou sporovaný postup matričního úřadu mělo ve smyslu § 5 a § 6 OdpŠk prima facie bránit právě objektivně odpovědné Ministerstvo vnitra, které k tomu disponuje potřebným odborným personálním aparátem. To vyplývá nejen ze znění OdpŠk, ale i z teleologického výkladu této právní úpravy. Ani právní zástupkyně stěžovatelky se v rámci své praxe zatím nesetkala, že by se podobný (ministerstvu podřízený) orgán do odškodňovacího řízení zapojil, a lze důvodně předpokládat, že s tím nepočítal ani opatrovnický soud, který u nezletilé stěžovatelky schvaloval podání žaloby. Náklady ministerstva přitom v těchto případech za jeden úkon činí paušální částku 300 Kč. Uvedli-li tak její rodiče v řízení, kde soud schvaloval za nezletilou stěžovatelku podání žaloby, že jsou ochotni případně hradit náklady soudního řízení, bylo to pohledem legitimního očekávání myšleno v tomto smyslu. Ochrana legitimního očekávání je přitom integrální součástí ochrany majetkových práv.¹² Stěžovatelka ani její rodiče nemohli v době podání žaloby v rámci předvídatelnosti tušit, že se matriční úřad prostřednictvím své obce do soudního řízení zapojí, a už vůbec ne, že si k tomu zajistí právní zastoupení advokátem nárokujícím tisíce Kč za každý úkon a k tomu ještě náhradu nákladů za pohonné hmoty a promeškaný čas spojený s cestou a účastí u každého jednání.

Stěžovatelka zásadně nesouhlasí ani s konstatováním odvolacího soudu, že možnost přistoupení vedlejšího účastníka do řízení byla či měla být při posouzení, zda je namístě právní jednání rodičů žalobkyně schválit, zvažována i opatrovnickým soudem. Z výrokové části i odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Pardubicích ze dne 13. 3. 2019, č. j. 21 Nc 2002/2019-16 (21 P a Nc 56/2019), se jasně podává, že opatrovnický soud s takovou možností nepočítal, když výslovně zmiňuje pouze žalované Ministerstvo vnitra. Mluví-li snad odvolací soud o tom, že měl opatrovnický soud takovou

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. I. ÚS 2933/15.

¹² WAGNEROVÁ, E. ŠIMÍČEK, V. LANGÁŠEK, T. POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář – K čl. 11 odst. 1*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, [online].

situaci předvídat a počítat s ní, jde o čirou spekulaci. Jak uvedeno, v podobném typu případů není běžné, aby se řízení účastnil někdo jiný než žalobce a konkrétní žalované ministerstvo. V opačném případě by musely opatrovnické soudy podobná podání žalob za nezletilé děti z opatrnosti bojkotovat a souhlas s podáním žaloby neudělovat, neboť se do soudního sporu mohou eventuálně zapojit až dva stupně ministerstvu podřízených správních orgánů, čímž by v případě neúspěchu nezletilému dítěti hrozila povinnost platit kromě nákladů řízení ministerstvu i náklady řízení dvěma advokátům. Není totiž vyloučeno, že by i krajský úřad řekl, že daný problém přesahuje (ať už z hmotného nebo procesního hlediska) kompetence jeho úředníků, pročež by se rozhodl si najmout advokáta. V takových případech by tedy nebyly žaloby za nezletilé děti schvalovány, či by případně byly schvalovány jen u dětí s velmi dobře finančně zajištěnými rodiči, kterým případně nebude činit problém za své nezletilé dítě zaplatit na nákladech řízení desítky až stovky tisíc Kč. Tím by však byly ze soudní ochrany vyloučeny rodiny s horší majetkovou situací, a v konečném důsledku i veřejnými orgány dotčené nezletilé děti, které by neměly možnost se takovému postupu soudně bránit a domáhat se náhrady škody či nemajetkové újmy.

Kromě toho nebylo v žádném případě potřebné a ani účelné, aby se matriční úřad zapojoval do soudního řízení v roli vedlejšího účastníka na straně ministerstva. Úplně by postačovalo, kdyby matriční úřad poskytl ministerstvu (či eventuálně pro účely dokazování správním spisem i odškodňovacímu soudu) potřebnou součinnost. Stěžovatelka proto poukazuje na četnou judikaturu Ústavního soudu ve vztahu k účelnosti nákladů na právní zastoupení v případě státu, ale i některých dalších subjektů, které jsou veřejnými institucemi nebo hospodaří s veřejnými prostředky, kam nepochybně spadá i matriční úřad. Z judikatury (např. nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. I.ÚS 195/11) vyplývá, že subjekty napojené na státní rozpočet sice mají právo zvolit si pro zastupování v soudních sporech advokáta dle svého výběru, a to i v případech týkajících se běžné agendy, ale pak nelze na protistraně spravedlivě požadovat, aby takto vzniklé náklady hradila. Dle Ústavního soudu mají být takové subjekty schopny vyřešit spory spadající do jejich agendy vlastními prostředky. U všech subjektů navázaných na veřejné rozpočty proto platí, že se soudy musí zabývat tím, zda je takový subjekt nejen dostatečně personálně a materiálně vybaven k tomu, aby hájil své zájmy sám, bez pomoci advokáta, ale i tím, zda se jedná o agendu takového subjektu a zda bylo vůbec třeba, aby se do soudního řízení vedeného primárně se svým nadřízeným orgánem vlamoval a účastnil se jej, ačkoli tuto povinnost neměl. Existují totiž případy, kdy nelze náklady na zastoupení advokátem považovat za účelně vynaložené, a to právě tehdy, kdy buď mohl subjekt napojený na veřejné finance hájit své zájmy sám, za pomoci nadřízeného orgánu veřejné správy (v tomto případě ministerstva), nebo dokonce za situace, kdy jeho účast v soudním řízení vůbec nebyla potřeba (protože matriční úřad nebyl stranou žalovanou). Pokud obecné soudy nereflktují výše uvedené principy ve svém rozhodování o nákladech řízení, porušují dle Ústavního soudu základní právo náklady zatíženého účastníka řízení na soudní ochranu a spravedlivý proces zaručených čl. 36 odst. 1 Listiny.

Dále je podstatné, že vedlejší účastník v průběhu celého odškodňovacího soudního řízení de facto pouze opakoval svoji argumentaci uplatňovanou v rámci původního správního řízení, tedy nic nového do řízení nepřinesl. K tomu rozhodně nebylo třeba zastoupení advokátem. Stěžovatelka pak v tomto ohledu nesouhlasí ani s tím, že případná pomoc advokáta byla zapříčiněna procesní náročností soudního řízení. Opět proto, že procesní stránka soudního řízení mohla být vedlejším účastníkem případně řešena v součinnosti s instančně nadřízeným ministerstvem, jakožto ústředním orgánem státní správy v dané oblasti. Hmotněprávní stránka pak zcela náležela do působnosti matričního úřadu, a proto v tomto ohledu nebylo zastoupení advokátem účelné samo o sobě.

Vedlejší účastník tak neúměrně a zcela zbytečně zapříčinil náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů, které se za jeho právní zastoupení v řízení proti stěžovatelce vyšplhala až na celkových 25.794,54 Kč. Formálně vzato pak byla tato povinnost uložena nezletilé stěžovatelce, čímž ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny došlo k zásahu do jejích majetkových práv, a to v rozporu s jejím nejlepším zájmem vyplývajícím z čl. 32 odst. 1 Listiny (k vysvětlení tohoto pojmu viz výše) a soudní ochranou, které jí měly soudy o žalobě rozhodující ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny zajistit.

Je přitom nutné zmínit i celkové hledisko. Vzhledem k věku stěžovatelky je očividné, že náklady řízení budou muset uhradit její rodiče. Proto je vhodné zmínit, že rodina stěžovatelky byla už tak finančně zatížena povinností platit náhradu nákladů řízení, když ve vztahu k ostatním žalobcům b) až d) byla již uložena povinnost platit vedlejšímu účastníkovi náhradu nákladů za předchozí řízení před soudem prvního stupně i soudem odvolacím, a to společně a nerozdílně všem žalobcům v celkové výši 45.479,09 Kč (viz doplňující rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 9. 3. 2020, č. j. 29 C 86/2016-228, a první odvolací rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 12. 2020, č. j. 68 Co 247, 248/2020-282).

Bylo tak v zájmu nezletilé stěžovatelky (a de facto i celé její rodiny) ji v případě žalobního neúspěchu s ohledem na skutkové okolnosti případu dále netrestat formou povinnosti nahradit vedlejšímu účastníkovi náhradu nákladů řízení, a to zcela, nebo zčásti. Ať už s odkazem na dobré mravy, nebo s odkazem na moderační právo soudu dle § 150 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“). Mimo jiné i proto, že rodina stěžovatelky byla již tak zatížena povinností platit vedlejšímu účastníkovi náklady řízení za ostatní neúspěšné žalobce v řádu desítek tisíc korun. Postup nyní napadených rozhodnutí, tedy postup zvolený zúčastněnými soudy ve vztahu k nákladům vedlejšího účastníka vůči stěžovatelce, má v konečném důsledku nepřipustný odrazující účinek. Odrazuje totiž dotčené osoby (nezletilé děti a jejich rodiče), aby se vůči státu obrátily se svým nárokem na soud. To právě proto, že v takovém případě hrozí, že do řízení vstoupí na stranu žalovaného ministerstva vedlejší účastník s advokátem a v případě neúspěchu žaloby bude stát nepřímo „jménem“ vedlejšího účastníka (zde matričního úřadu) nárokovat vysoké náklady řízení. Opět je pak nutno zdůraznit, že žaloba podaná vůči státu nebyla vzhledem k zjištěným pochybením ze strany veřejné ochránkyně práv podávána jako zcela zjevně bezdůvodná.

Povinnost státu chránit vlastnictví přitom spadá do tzv. pozitivních závazků státu.¹³ Stěžovatelka tak vnímá proces interpretace a aplikace podústavního práva obecnými soudy za stížený kvalifikovanou vadou, neboť obecné soudy správně (či ve vztahu k § 150 o. s. ř. vůbec) nezhodnotily vliv základních práv zaručených čl. 11 odst. 1, čl. 32 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny¹⁴ – tedy s ohledem na veškeré výše uvedené okolnosti posuzovaného případu, především s ohledem na dobrou víru stěžovatelky v oprávněnost žalobních nároků, kterou tato odvozovala od citované zprávě o šetření veřejné ochránkyně práv, která jí ve vztahu k namítaným pochybením správních orgánů dává za pravdu. Jak bylo uvedeno výše, při jakémkoli rozhodování dotýkajícím se dítěte je třeba posuzovat a určit nejen jeho nejlepší zájem, ale hodnotit i možný dopad rozhodnutí na dané dítě. To se v případě nákladového výroku nestalo. Soud prvního stupně ani soud odvolací vůbec neposuzovaly, jaký dopad to bude mít do majetkové sféry stěžovatelky. Své závěry opřely pouze o to, že si to měl posoudit opatrovnický soud schvalující za nezletilou podání žaloby. Takový přístup je však v rozporu s posuzováním nejlepšího zájmu

¹³ WAGNEROVÁ, E. ŠIMÍČEK, V. LANGÁŠEK, T. POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář – K čl. 11 odst. 1*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, [online].

¹⁴ K procesu interpretace podústavního práva a kvalifikovaným vadám obdobně viz nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 1. 2023, sp. zn. IV.ÚS 1059/22, odst. 16.

dítěte, které se musí promítnout v každém rozhodování, které se dítěte dotýká. Proto i z odůvodnění přijatého rozhodnutí o nákladech řízení musí být zřejmé, že nejlepší zájem dítěte byl skutečně předním hlediskem, což se v daném případě nestalo.

Stěžovatelka je přesvědčena, že v jejím případě existují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení výjimečně přihlídnout a § 150 o. s. ř. ve vztahu k uplatněným nákladům vedlejšího účastníka aplikovat.

VI. Závěr

Stěžovatelka je na základě výše uvedeného přesvědčena, že obecné soudy v řízení dle Odpšk postupovaly při posuzování jejích nároků dílem jednak přepjatě formalistickým, a zejména v rozporu se závěry veřejné ochránčyně práv. Odůvodnění napadených rozsudků je nadto u dílčích namítaných pochybení správních orgánů nelogické a neodpovídá skutkovým okolnostem projednávané věci.

Kromě toho, nejenže oba zmíněné obecné soudy žalobu stěžovatelky v plném rozsahu zamítly, ale nadto ji i přes skutkové okolnosti případu zatížily povinností hradit vedlejšímu účastníkovi na straně žalované nezanedbatelně vysoké náklady řízení, které nemusely a hlavně vůbec neměly vzniknout, čímž zasáhly do jejích majetkových práv.

Obiter dictum stěžovatelka sděluje, že jí na konci února letošního roku přibyl sourozenec, když se jejím rodičům narodila další dcera, sestra stěžovatelky. Opět v rámci domácího porodu mimo zdravotnické zařízení a bez následného ošetření lékaři či zdravotnickým personálem. Rodiče v rámci nahlášení narození a vydání rodného listu postupovali zcela shodně, jako v případě stěžovatelky. Dokonce ze své strany předložily i úplně stejný seznam dokladů – tedy zejm. občanský průkaz a rodný list obou rodičů, prohlášení o jménu narozeného dítěte, čestné prohlášení otce o porodu, těhotenský průkaz aj. Naštěstí pro rodiče, matriční úřad v dané věci změnil svůj přístup a i přes opakované výzvy k doložení dalších podkladů narozené dítě nakonec v krátké době do knihy narození zapsal a rodný list vydal. Tedy bez toho, aniž by na rodinu podával podnět k OSPOD či tímto vyhrožoval nebo snad přerušoval správní řízení a inicioval soudní řízení o určení mateřství. Na druhou stranu to však dokládá naprostou účelovost a pochybení, kterých se správní orgány za stejné situace dopustily v minulosti vůči stěžovatelce, a za která jí nakonec i soudy odmítly přiznat jakoukoli satisfakci a ještě ji zatížily povinností hradit náklady řízení.

VII. Návrh

Stěžovatelka navrhuje, aby Ústavní soud vydal toto rozhodnutí:

- I. **Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2023, č. j. 68 Co 1/2023-431, a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 16. 9. 2022, č. j. 29 C 86/2016-393, bylo porušeno právo stěžovatelky na náhradu nemajetkové újmy způsobené jí orgánem veřejné moci zaručené čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, právo vlastnit majetek zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, právo na ochranu nejlepšího zájmu nezletilého dítěte zaručené čl. 32 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. **Tato rozhodnutí se proto ruší.**

nezl. [REDACTED]

zastoupena

Zuzanou Candigliota, advokátkou

Přílohy:

- 1) plná moc – sken
- 2) zpráva o šetření veřejné ochránkyně práv ze dne 5. 2. 2016, sp. zn. 1185/2014/VOP/MV
- 3) rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 13. 3. 2019, č. j. 21 Nc 2002/2019-16 (21 P a Nc 56/2019)
- 4) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2022, č. j. 30 Cdo 2097/2021-322
- 5) doplnění žaloby ze dne 2. 5. 2022 k výzvě soudu
- 6) rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 16. 9. 2022, č. j. 29 C 86/2016-393
- 7) odvolání ze dne 31. 10. 2022
- 8) rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 1. 3. 2023, č. j. 68 Co 1/2023-431